02.02.2018

Sist revidert:
november 2026

NAV

VEILEDER FOR NAV-KONTORET VED VURDERING AV LOVLIG OPPHOLD FOR EØS-BORGERE

Vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere ved søknad om tjenester etter sosialtjenesteloven og arbeidsrettet oppfølging og tiltak etter arbeidsmarkedsloven – utarbeidet av Arbeids og velferdsdirektoratet ved virkemiddelseksjonen

asInnhold

Hvorfor skal Nav-kontoret vurdere lovlig opphold? 3

EØS-borgere må registrere seg 3

Vurdering av lovlig opphold 4

Ulike oppholdsgrunnlag 5

1. EØS-borgeren er arbeidssøker 5

2. EØS-borgeren er arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende 5

2.1. Arbeidstaker 5

2.2. Selvstendig næringsdrivende 6

2.3. Om svart arbeid 7

2.4. Om tigging 7

3. Bevare status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende 7

3.1 Ufrivillig arbeidsløs 7

3.2. EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør 8

4. EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler 9

4.1. Om tigging 9

5. EØS-borgeren er oppdragstaker eller tjenesteyter 9

6. EØS-borgeren er student 9

7. EØS-borgeren påbegynner en yrkesrettet utdanning 10

Varig opphold 10

Oppholdsrett som familiemedlem til EØS-borger 11

Folketrygdloven 12

EØS-borgeren mottar ytelser fra folketrygden 12

Hvorfor skal Nav-kontoret vurdere lovlig opphold?

Arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav) er tillagt et selvstendig ansvar etter EØS-regelverket til å vurdere hvorvidt en EØS-borger har dokumentert lovlig opphold ved søknad om tjenester, tiltak og ytelser fra Nav.

Lovlig opphold i Norge stilles som inngangsvilkår (betingelse), i en rekke bestemmelser innen velferdsområdets lovgivning, for å få tilgang til velferdstjenester.

Denne veilederen skal være en støtte for Nav-kontoret når kontoret skal vurdere hvorvidt en EØS-borger har dokumentert lovlig opphold ved søknad om tjenester og tiltak etter sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven. Denne veilederen omtaler ikke de vurderingene som gjøres etter folketrygdloven.

Bakgrunnen for å skulle vurdere hvorvidt en person har lovlig opphold er at de nevnte lovene selv angir dette som en betingelse. Videre er det ønskelig med en likere tilnærming til annet regelverk Nav forvalter, som folketrygdlovens § 2-1 med tilhørende rundskriv. En slik praksis er også i tråd med uttalelser fra UDI om at de ikke fører kontroll med EØS-borgeren etter første registrering, og at det er EØS-borgeren selv som har plikt til å dokumentere at vedkommende fortsatt har lovlig opphold i møte med offentlige myndigheter.

Et sentralt formål med EØS-avtalen er fri flyt av arbeidskraft. Alle borgere av medlemsstatene som har et gyldig oppholdsgrunnlag kan ta arbeid i et annet EØS-land, som igjen kan utløse retten til tjenester, tiltak og ytelser fra Nav. Derfor er det av stor betydning at Nav-kontoret gjør en konkret vurdering av oppholdsgrunnlaget til EØS-borgeren. Dette er også i tråd med formålet om å bidra til selvhjulpenhet. Når Nav-kontoret foretar en konkret vurdering i slike saker sikrer det også at flere ufrivillig arbeidsløse EØS-borgere får samme råd, veiledning og bistand til å komme seg tilbake i arbeid, som norske borgere. En styrket oppfølging av EØS-borgerne bidrar til å sikre prinsippet om ikke-diskriminering.

Det understrekes at Nav-kontoret sin vurdering av om EØS-borgeren har dokumentert lovlig opphold, bare har konsekvenser for vurderingen av vedkommende sine rettigheter etter sosialtjenesteloven eller arbeidsmarkedsloven. Vurderingen har ikke konsekvenser for EØS-borgerens rett til å oppholde seg i landet. Avgjørelser som gjelder oppholdsrett er lagt til utlendingsmyndighetene. Nav-kontoret skal ikke vurdere hvorvidt EØS-borgeren er en urimelig byrde. Dette er utenfor Nav-kontorets myndighets- og kompetanseområde.

Vurderingen av lovlig opphold vil være lik for både sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven.

EØS-borgere må registrere seg

Det fremgår av utlendingsloven[1] at en EØS-borger med gyldig identitetskort eller pass, har oppholdsrett i inntil tre måneder. Videre fremgår det at alle som skal oppholde seg i landet i mer enn tre måneder må registrere seg hos politiet eller ved et servicesenter for utenlandske arbeidstakere,

[1] Utlendingsloven § 117.

og motta registreringsbevis. Dette beviset bør fremvises ved kontakt med Nav-kontoret[2]. EØS-borgere som er arbeidssøkere er unntatt fra dette kravet, og kan oppholde seg i Norge i 6 måneder uten registrering. En arbeidssøker må likevel melde seg til politi eller servicesenter for utenlandske arbeidstakere, se alternativ 4.

Når det gjelder EØS-borgere har det tidligere vært en praksis at Nav-kontoret har funnet det dokumentert at vedkommende har lovlig opphold ved fremleggelse av registreringsbevis. Et registreringsbevis er imidlertid bare et øyeblikksbilde, som sier noe om at utlendingsmyndighetene på utstedelsestidspunktet vurderte at EØS-borgeren hadde et lovlig opphold i landet.

Utlendingsmyndighetene fører ikke rutinemessig kontroll med utstedte registreringsbevis, og et slikt bevis vil derfor ikke alene kunne fungere som dokumentasjon på at vedkommende fortsatt har lovlig opphold i landet på det tidspunktet det tas kontakt med Nav-kontoret.

På bakgrunn av dette er det nødvendig at Nav-kontoret tar et selvstendig ansvar for at saken er tilstrekkelig opplyst og at oppholdsstatus er dokumentert i saker der et av inngangskriteriene for tjenester, arbeidsrettet oppfølging og tiltak etter loven er lovlig opphold i riket.

Vurdering av lovlig opphold

Når en EØS-borger oppsøker Nav-kontoret, må Nav-kontoret kartlegge om vedkommende har et registreringsbevis og hva som eventuelt er oppholdsgrunnlaget i registreringsbeviset. Av registreringsbeviset fremgår det eventuelt kun hva som var oppholdsgrunnlaget til vedkommende på det tidspunktet da han ble registrert. Aktuelle oppholdsgrunnlag vil være: *arbeidssøker*[3], *arbeidstaker*, *tjenesteyter*, *oppdragstaker*, *selvstendig næringsdrivende*, *student* eller *selvforsørget med egne midler*.

En EØS-borger har mulighet til å veksle mellom ulike oppholdsgrunnlag uten at oppholdsretten nødvendigvis bortfaller. Å veksle mellom oppholdsgrunnlag kan innebære at EØS-borgeren først har fått lovlig opphold på bakgrunn av for eksempel å være oppdragstaker, men at vedkommende så har gått over i et ordinært arbeidsforhold som arbeidstaker. I det tilfellet må Nav-kontoret vurdere om EØS-borgeren har lovlig opphold som arbeidstaker. I kontakt med Nav-kontoret kan derfor EØS-borgeren selv også opplyse hva som er grunnlaget for at han oppholder seg i Norge på søknadstidspunktet.

Uavhengig av hva som var grunnlaget for oppholdet på registreringstidspunktet, må EØS-borgeren dokumentere at han har lovlig opphold, evt. dokumentere at han har opparbeidet seg varig oppholdsrett, på søknadstidspunktet for sosiale tjenester.

Veilederen vil i det følgende gjennomgå de alternative oppholdsgrunnlagene, og hvilken dokumentasjon Nav-kontoret kan etterspørre for at de skal kunne ta en konkret vurdering av om EØS-borgeren har dokumentert lovlig opphold.

---

[2] UDI informerer om at manglende registrering vil kunne sanksjoneres av politi og påtalemyndighet, og at EØS borgeren kan få bot jf. Utl. § 108. En eventuell bot vil ikke få konsekvens for selve oppholdsretten. Dersom en EØS-borger mangler registreringsbevis, legger UDI til grunn dato for folkeregistrering som første dag med opphold i Norge, dersom ikke annet er dokumentert.

[3] Utlendingsloven § 111.

Ulike oppholdsgrunnlag

1. EØS-borgeren er arbeidssøker

En EØS-borger kan ha kommet til landet som arbeidssøker, eller byttet oppholdsgrunnlag til arbeidssøker underveis i oppholdet.

En EØS-borger som er arbeidssøker, kan oppholde seg lovlig i landet i 6 måneder. I særlige tilfeller, for eksempel dersom vedkommende er i ferd med å komme ut i arbeid, kan perioden vare lenger.[4] Vedkommende skal ikke registrere seg og motta registreringsbevis i denne perioden, men han må likevel melde seg til politiet eller ved servicesenter for utenlandske arbeidstakere innen tre måneder.

En EØS-borger som er arbeidssøker, må oppfylle kravet til bopel for å ha fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven. Les mer om bopel i punkt 1.2.2.2 i rundskrivet til sosialtjenesteloven (R35-00). EØS-borgeren har imidlertid rett til å bli vurdert for arbeidsrettet oppfølging og tiltak etter arbeidsmarkedsloven og tiltaksforskriften.

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i landet, men ikke lenger er i arbeid på søknadstidspunktet, se alternativ 3.

2. EØS-borgeren er arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende

2.1. Arbeidstaker

Dersom EØS-borgeren oppgir at han har lovlig opphold som arbeidstaker, og at han fortsatt er i arbeid, men at han ikke tjener tilstrekkelig til å forsørge seg selv, må han dokumentere at oppholdsgrunnlaget fortsatt står ved lag. Dette kan dokumenteres ved hjelp av lønnsslipp, arbeidsavtale/arbeidskontrakt, skattemelding, kontoutskrifter, utskrift fra arbeidstakerregister og lignende.

EØS-borgere som har dokumentert lovlig opphold som arbeidstaker, og deres familiemedlemmer, har fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven, på lik linje med norske statsborgere.

Krav til gyldig arbeidsavtale/arbeidskontrakt

Minstekravet til opplysninger i arbeidsavtalen følger av arbeidsmiljøloven § 14-6. Arbeidsavtalen må inneholde opplysninger om:

- Partenes identitet
- Arbeidsplass
- Stillingstittel
- Tidspunkt for arbeidsforholdets begynnelse
- Forventet varighet av arbeidsforholdet

[4] Ot.prp. nr. 72 (2007-2008) s. 63 (spesialmerknadene) og utf. 2009 § 19-11 tredje ledd.

- Lønn

Det er ingen fastsatt grense for arbeidskontraktens varighet for at den skal gi grunnlag for lovlig opphold. Det avgjørende er om arbeidsforholdet er reelt. Det avhenger av en konkret helhetsvurdering.

Omfanget av arbeidet

Det er ingen absolutt nedre grense for omfang/arbeidstid når det gjelder status som arbeidstaker. Dersom vedkommende arbeider under 10 timer per uke må Nav-kontoret etterspørre dokumentasjon knyttet til arbeidsforholdet og på bakgrunn av denne foreta en konkret helhetsvurdering. I vurderingen skal det legges vekt på antall arbeidstimer per uke og lønnens størrelse, om personen har rett til betalt ferie og rett til fortsatt lønn ved sykdom, og om arbeidsavtalen er omfattet av gjeldende tariffavtale eller regulativ.[5] For å regnes som arbeidstaker må det være et faktisk og reelt arbeidsforhold.[6] Dersom Nav-kontoret finner at omfanget av arbeidsforholdet er så marginalt at EØS-borgeren ikke har dokumentert opphold som arbeidstaker, må det tas en vurdering av om han har dokumentert opphold som arbeidssøker, i tråd med ovennevnte eksempler om EØS-borgere som er ufrivillig arbeidsløse i alternativ 1.

2.2. Selvstendig næringsdrivende

Dersom EØS-borgeren oppgir at han er selvstendig næringsdrivende må vedkommende dokumentere at ervervsvirksomheten er reell og at oppholdsgrunnlaget står ved lag. Dersom oppholdsgrunnlaget som selvstendig næringsdrivende har bortfalt, må det vurderes om han har dokumentert fortsatt lovlig opphold i tråd med punkt 3, evt. om han kan dokumentere et annet oppholdsgrunnlag.

Det må foretas en helhetsvurdering, der det legges vekt på fremlagt dokumentasjon. Selvstendig næringsvirksomhet kan sannsynliggjøres gjennom ulik kombinasjon av følgende dokumenter (listen er ikke uttømmende).[7]

- Utskrift fra enhetsregisteret i Brønnøysundregistrene
- Kontrakter med kunder
- Budsjett og/eller regnskap
- Dokumentasjon på innrapportering av merverdiavgift
- Kontrakter eller kvitteringer på kjøp/leie av lokaler, bil, utstyr/redskaper eller lignende
- Fakturaer på vederlag for allerede utførte oppdrag
- Kontoopplysninger
- Skattemelding
- Daglig og ukentlig arbeidstid

EØS-borgere som har dokumentert lovlig opphold som selvstendig næringsdrivende, og deres familiemedlemmer, har fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven, på lik linje med norske statsborgere.

[5] Sak fra EU-domstolen i saken Genc C-14/09 og gjengitt i UDI rundskriv 2011-037 punkt 3.1.
[6] Ot.prp.nr 72 (2007-2008) punkt 7.5.3.
[7] UDI Rundskriv 2011 037.

2.3. Om svart arbeid

Svart arbeid innebærer ikke et virkelig og faktisk arbeidsforhold.[8] En EØS-borger som arbeider svart har ikke status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende.

2.4. Om tigging

Tigging er ikke å anse som et virkelig og faktisk arbeidsforhold. Dette betyr at en EØS-borger som tigger ikke har status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende.

3. Bevare status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende

EØS-borgeren kan bevare status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende dersom vedkommende er ufrivillig arbeidsløs eller midlertidig arbeidsufør. Når status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende er bevart, har vedkommende opphold på lik linje som om han var i arbeid.

3.1 Ufrivillig arbeidsløs

En EØS-borger er ikke ufrivillig arbeidsløs dersom han er avskjediget eller oppsagt på grunn av forhold som kan bebreides vedkommende.[9]

Vedkommende er heller ikke ufrivillig arbeidsløs dersom han uten rimelig grunn

- nekter å ta ethvert arbeid som er lønnet etter tariff eller sedvane
- nekter å ta arbeid hvor som helst i Norge
- nekter å ta arbeid uavhengig av om det er på heltid eller deltid[10]

Relevant dokumentasjon på årsaken til arbeidsledigheten kan være opplysninger fra personen selv, fra siste arbeidsgiver og fra NAV sine egne register. Det er også relevant å se nærmere på oppsigelsen, herunder om EØS-borgeren har blitt oppsagt eller avskjediget, eller om han selv har sagt opp eller avsluttet arbeidsforholdet. Dersom han selv har sagt opp eller avsluttet arbeidsforholdet, er han i utgangspunktet ikke ufrivillig arbeidsledig. Et unntak kan være dersom vedkommende har hatt rimelig grunn til å si opp eller avslutte arbeidsforholdet. Dersom vedkommende anfører at han har hatt rimelig grunn, må dette dokumenteres, for eksempel gjennom attest fra lege.

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid (se punkt 2), men ikke lenger er i arbeid på søknadstidspunktet, er det to innledende spørsmål Nav-kontoret trenger svar på:

- Hvor langvarig var EØS-borgerens arbeidsforhold?
- Hvor lenge er det siden EØS-borgeren var i arbeid?

Begge spørsmålene kan besvares gjennom informasjon fra EØS-borgeren selv, dokumentasjon i form av arbeidskontrakt, utskrift fra arbeidstakerregister, kontoutskrifter, lønnsslipper og lignende. EØS-borgeren kan også logge inn på Altinn og benytte selvbetjeningsløsningen der for å få oversikt over registrerte arbeidsforhold.

---

[8] Veileder fra Socialstyrelsen. Rätten til socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området – en vägleding, side 15, jf. direktiv 2004/38 art. 35 og proposisjon 2013/14:81 s. 27 ff.

[9] Folketrygdloven § 4-10 om forlenget ventetid.

[10] Folketrygdloven § 4-10 bokstav b, jf. § 4-20 bokstav a-c.

Basert på nevnte opplysninger kan resultatet bli at EØS-borgeren har vært i arbeid i enten over eller under 1 år. Dersom EØS-borgeren har vært i sammenhengende arbeid i mer enn ett år, er tiden som har gått fra han ble arbeidsledig ikke avgjørende for vurderingen av om han har fortsatt lovlig opphold. Se nærmere under alternativ 3.1.1 og 3.1.2. Dersom EØS-borgeren har kommet til landet som arbeidssøker, se alternativ 4.

3.1.1 EØS-borgeren har vært i arbeid i under 1 år [11]

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i under 1 år, kan han på noen vilkår fortsatt ha oppholdsgrunnlag som arbeidstaker i 6 måneder. Vilkårene er at han er ufrivillig arbeidsløs, og melder seg som arbeidssøker. Dette kan dokumenteres gjennom dokumentasjon fra Nav sine register, jobbsøknader og lignende**.** Dersom EØS-borgeren ikke er aktiv arbeidssøker, faller oppholdsgrunnlaget som arbeidstaker bort. Dersom EØS-borgeren ikke har et annet oppholdsgrunnlag, kan Nav-kontoret legge til grunn at han ikke har dokumentert lovlig opphold.

3.1.2 EØS-borgeren har vært i lønnet arbeid sammenhengende i 1 år eller mer [12]

Dersom EØS-borgeren har vært i lønnet arbeid sammenhengende[13] i 1 år eller mer, opprettholder han status som arbeidstaker så lenge han er registrert som arbeidssøker.

Flere arbeidsforhold kan inngå i beregningen, så lenge de har etterfulgt hverandre i tid og ikke bygger på *midlertidige ansettelse*r. Med midlertidig ansettelser forstås ansettelser for et begrenset tidsrom, herunder vikariater, eller for et bestemt arbeid av forbigående art.

Det presiseres at kravet om at arbeidsforhold må ha etterfulgt hverandre i tid, skal forstås bokstavelig. Det kan ligge en ferieavvikling eller lønnet permisjon mellom siste oppmøtedag i det tidligere arbeidsforhold og første arbeidsdag hos ny arbeidsgiver.

Dersom EØS-borgeren har hatt ett arbeidsforhold i minst ett år, har han oppholdsrett etter utlendingsloven § 112 annet ledd bokstav b selv om arbeidsforholdet har vært midlertidig, forutsatt at alle andre vilkår også er oppfylt.

EØS-borgeren må være ufrivillig arbeidsløs. For EØS-borgere i denne gruppen er det ingen tidsbestemt utgang av oppholdsgrunnlag som arbeidstaker. Men dersom EØS-borgeren ikke lenger er arbeidssøker, faller oppholdsgrunnlaget som arbeidstaker bort. Dersom EØS-borgeren ikke har et annet oppholdsgrunnlag, kan Nav-kontoret da legge til grunn at han ikke lenger har dokumentert lovlig opphold.

3.2. EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør[14]

Dersom EØS-borgeren er midlertidig arbeidsufør som følge av sykdom eller ulykke, beholder vedkommende arbeidstakerstatus eller status som selvstendig næringsdrivende. Så lenge EØS-borgeren har status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende har vedkommende og deres familiemedlemmer fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven på lik linje med norske statsborgere.

For at en EØS-borger skal anses å være midlertidig arbeidsufør, må det gjøres en helhetsvurdering med utgangspunkt i situasjonen på søknadstidspunktet. I vurderingen må det legges vekt på

[11] Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav c.

[12] Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav b.

[13] UDI rundskriv 2011 037 punkt 3.6.2 og instruks fra Arbeids- og sosialdepartementet AI-2015-1

[14] Utlendingsloven § 112, andre ledd, bokstav a.

dokumentasjon i form av legeattest.[15] Det må vurderes om det er behov for ytterligere dokumentasjon for å kunne ta stilling til oppholdsgrunnlaget. I tillegg kan det legges vekt på EØS-borgerens egne opplysninger, herunder fremtidsplaner og formål med oppholdet, hvor lang tid det er gått siden vedkommende ble arbeidsufør og hva vedkommende har gjort for å komme tilbake i arbeid. Det kan også legges vekt på en vurdering av EØS-borgerens arbeidsevne og muligheter på arbeidsmarkedet.

Dersom EØS-borgeren er varig arbeidsufør, mister vedkommende i utgangspunktet statusen som arbeidstaker.[16] Se imidlertid om «Varig opphold".

4. EØS-borgeren har opphold på grunnlag av egne midler

At en EØS-borger har opphold på grunnlag av tilstrekkelig egne midler, betyr at vedkommende må kunne forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer med egne midler. I tillegg er det et vilkår at han er omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet.

EØS-borgeren beholder ikke oppholdsgrunnlaget sitt når han ikke lenger har tilstrekkelig egne midler. Han kan imidlertid ha byttet grunnlag underveis i oppholdet, slik at han i en periode forut for søknadstidspunktet for eksempel har vært arbeidstaker. Et slikt bytte forutsetter at vedkommende har vært i et faktisk arbeidsforhold, som nevnt i alternativ 2 og 3.

4.1. Om tigging

Personer som utelukkende livnærer seg av tigging, vil ikke kunne dokumentere garanterte fremtidige midler, og omfanget vil vanligvis være meget lavt og av høyst usikker karakter. Dette innebærer at de som tigger er å anse som turister og bare har en oppholdsrett på inntil tre måneder[17].

5. EØS-borgeren er oppdragstaker eller tjenesteyter

Dersom EØS-borgeren har opphold som oppdragstaker eller tjenesteyter bortfaller oppholdsretten når oppdraget eller tjenesten er avsluttet. EØS-borgeren kan imidlertid bytte oppholdsgrunnlag til eksempelvis arbeidstaker. Et slikt bytte forutsetter at vedkommende er eller har vært i et faktisk arbeidsforhold, som nevnt i alternativ 2 og 3.

6. EØS-borgeren er student

For å ha oppholdsrett som student er det en forutsetning at EØS-borgeren kan forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer. Videre er det et vilkår at vedkommende er omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet, og at han er opptatt til en godkjent utdanningsinstitusjon.

Dersom EØS-borgeren bare har vært student og studiene nå er avsluttet, har vedkommende ikke lenger lovlig opphold. Studenter omfattes ikke av utlendingsloven § 112 annet ledd, og har dermed ikke lovlig opphold som student etter at studiene er over. Vedkommende må ha et annet

[15] UDI rundskriv 2011 037 punkt 3.6.1.
[16] Ot.prop.nr 72 (2007-2008) kap.10 «Merknader til dei enkelte paragrafane i lovforslaget».
[17] UDI rundskriv 2011-037 punkt 3.4 siste ledd.

oppholdsgrunnlag for videre oppholdsrett. Dersom EØS-borgeren også har arbeidet under oppholdet, se vurdering i alternativ 3.

7. EØS-borgeren påbegynner en yrkesrettet utdanning[18]

Dersom EØS-borgeren har vært i arbeid i landet, og senere påbegynner en yrkesrettet utdanning som har faglig sammenheng med vedkommende sitt tidligere arbeid, kan han bevare arbeidstakerstatusen. I slike tilfeller må EØS-borgeren fremlegge dokumentasjon på opptak til yrkesrettet utdanning. Videre må EØS-borgeren gi en kort redegjørelse for sammenhengen mellom utdanningen og hans tidligere arbeid. [19]

Varig opphold

En EØS-borger som har hatt sammenhengende lovlig opphold i fem år, får automatisk varig oppholdsrett.[20] Den varige oppholdsretten bortfaller imidlertid dersom EØS-borgeren oppholder seg ute av landet i mer enn to år.

EØS-borgeren kan få varig oppholdsrett selv om vedkommende ikke har hatt sammenhengende lovlig opphold i fem år[21], f.eks. dersom han har hatt sammenhengende lovlig opphold i to år og blir varig arbeidsufør.[22]

Dersom uførheten skyldes arbeidsulykke eller yrkessykdom som helt eller delvis gir vedkommende rett til offentlige ytelser, stilles det ingen krav til oppholdets varighet.[23]

EØS-borgere som har varig opphold og deres familiemedlemmer har fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven, på lik linje med norske statsborgere.

En EØS-borger er ikke pålagt av utlendingsmyndighetene å søke varig opphold.[24] Hvorvidt EØS-borgeren har søkt varig opphold er ikke en forutsetning for at Nav-kontoret skal ta stilling til varig oppholdsrett. EØS-borgeren står fritt til å fremlegge den dokumentasjon som han mener er nødvendig for å dokumentere varig opphold. Nav-kontoret kan veilede bruker i hva som vil være relevant dokumentasjon. Eksempler på dokumentasjon finnes i veilederens omtale av de ulike situasjonene/ oppholdsgrunnlagene.

Nav-kontoret må på bakgrunn av fremlagt dokumentasjon gjøre en vurdering av om EØS-borgeren har dokumentert varig opphold. Vurderingene gjøres etter sosialtjenesteloven, og ikke utlendingsloven.

---

[18] § 112, andre ledd, bokstav d.

[19] UDI rundskriv 2011 037 punkt 3.6.4.

[20] Utlendingsloven § 115.

[21] Utlendingsloven § 115 annet ledd bokstav a, b og c.

[22] Utlendingsloven § 115 annet ledd bokstav b.

[23] Utlendingsloven § 115 tredje ledd.

[24] I motsetning til tredjelandsborgere som må søke fordi oppholdskortet bare er gyldig i fem år.

Oppholdsrett som familiemedlem til EØS-borger[25]

Familiemedlemmene til en EØS-borger kan ha lovlig opphold avledet av EØS-borgeren som referanseperson. Dette gjelder både familiemedlemmer som selv er EØS-borgere og familiemedlemmer som er tredjelandsborgere, så lenge de følger eller gjenforenes med en EØS-borger.[26]

Formålet med regelen er å verne familielivet, og hindre at familier skilles og tvinges til å oppholde seg i ulike land.

Med familiemedlemmer menes:

- ektefelle,
- samboer, [27]
- slektning i ned/stigende linje fra EØS-borgeren eller fra EØS-borgerens ektefelle/samboer (f.eks. barn og barnebarn). Det er et vilkår at slektningen er under 21 år eller forsørges av EØS-borgeren eller dennes ektefelle,
- slektning i direkte oppstigende linje fra EØS-borgeren eller EØS-borgerens ektefelle/samboer (f.eks. foreldre og besteforeldre). Det er vilkår at slektningen forsørges av EØS-borgeren eller dennes ektefelle.[28]

Ektefelle, samboer og barn som kommer til landet før fylte 21 år, har lovlig opphold, og evt. fast bopel, avledet av referansepersonen.[29]

Når det gjelder andre familiemedlemmer enn nevnt ovenfor, kan de under visse forutsetninger ha lovlig opphold i Norge avledet av EØS-borgeren.[30] Et vilkår er at EØS-borgeren har forsørget familiemedlemmet i hjemlandet, og at han er i stand til å forsørge familiemedlemmet i Norge.[31]

Dersom EØS-borgeren dør eller reiser ut av Norge, eller ved en skilsmisse eller opphør av samboerskap, kan familiemedlemmet på visse vilkår bevare oppholdsretten etter utlendingsloven kapittel 13.[32] Familiemedlemmet må dokumentere overfor Nav-kontoret at vilkårene er oppfylt for å kunne anses å fortsatt ha lovlig opphold i Norge i sosialtjenestelovens forstand.

Dersom oppholdsretten etter kapittel 13 i utlendingsloven har bortfalt kan EØS-borgeren og deres familiemedlemmer ha rett til fortsatt opphold. Dette forutsetter at EØS-borgerens barn er opptatt ved en godkjent utdanningsinstitusjon på tidspunktet hvor øvrige oppholdsgrunnlag bortfalt, eller

[25] Rundskriv UDI 2010-025
[26] Utlendingsloven § 110, andre ledd første setning.
[27] Dersom det foreligger en varig tilknytning til EØS-borgeren og denne tilknytningen kan dokumenteres, jf. utlendingsloven § 110 tredje ledd bokstav b.
[28] Utlendingsloven § 110 tredje ledd bokstav c og d.
[29] Utlendingsloven § 113 og § 114
[30] Utlendingsforskriften § 19-7
[31] Utlendingsloven § 110 og ot.prp.nr 72 (2007 – 2008) punkt 7.3.1.
[32] Utlendingsloven § 113 og § 114

fyller minst 6 år det samme kalenderåret, og øvrige vilkår er oppfylt.[33] Opphold på dette grunnlaget gir ikke rett til varig opphold eller permanent oppholdstillatelse.[34]

Familiemedlemmet kan også selv, under visse forutsetninger, ha opparbeidet seg varig oppholdsrett i riket. Vedkommende må også her dokumentere overfor Nav-kontoret at vilkårene er oppfylt.

Folketrygdloven

EØS-borgeren mottar ytelser fra folketrygden

Det fremgår av folketrygdlovens § 2-1 med tilhørende rundskriv at lovlig opphold er et vilkår for ytelser etter folketrygdloven. På bakgrunn av dette vil EØS-borgere som har rett til, eller allerede mottar ytelser fra folketrygden, ha fått vurdert om de oppfyller vilkår om lovlig opphold.

Dersom Nav Forvaltning har lagt til grunn at EØS-borgeren anses å ha lovlig opphold etter folketrygdloven, bør Nav-kontoret legge vekt på dette i sin vurdering. Det samme gjelder dersom EØS-borgeren har fått avslag på ytelser etter folketrygdloven på grunn av manglende lovlig opphold. I vurderingen er det for eksempel relevant å se på tiden som har gått fra avgjørelsen ble fattet av Nav Forvaltning, og om EØS-borgeren har fremlagt ny dokumentasjon.

Nav-kontoret må **alltid foreta en konkret vurdering av lovlig opphold** holdt opp mot sosialtjenesteloven og arbeidsmarkedsloven med utgangspunkt i søknadstidspunktet.

[33] Utlendingsforskriften § 19-5b første ledd
forordning (EU) nr. 492/2011 artikkel 10, jf. EØS-arbeidstakarlova § 1.

[34] Ikrafttredelse av utlendingsforskriften § 19-5b om oppholdsrett etter EØS-arbeidstakerforordningen - regjeringen.no